



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Activiteitenplan

initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Dit model voor een activiteitenplan hoort bij de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro. Uw activiteitenplan met bijhorende begroting dienen ter beoordeling van uw initiatief. Hiertoe plaatst u enerzijds uw activiteitenplan op <https://faro.cultureelerfgoed.nl> (het Faro platform). Deelnemers van het platform kunnen op deze manier een reactie geven op uw initiatief. Anderzijds legt u zowel het(zelfde) activiteitenplan als ook de begroting voor door dit toe te sturen aan faro@cultureelerfgoed.nl. Op het Faro platform vindt u meer informatie over de procedure en criteria.

Vul onderstaande gegevens in:

Naam aanvrager: Stichting Valkerij en Sigarenmakerij Museum

Contactpersoon:

E-mailadres:

Telefoonnummer:

Naam initiatief:

Participatief waarden van schurend erfgoed.
Het Parlement der Dingen van erfgoedgemeenschappen rond
Valkerij en Sigarenmakerij.

Totale kosten:	€ 185,000,00
Gevraagde subsidiebijdrage:	- 85,000,00
Bedrag cofinanciering door derden:	- 50,000,00
Bedrag eigen bijdrage:	- 50,000,00

Inzet vrijwilligers in uren: 2.400 uur

Activiteitenplan

1. Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen?

(u kunt meerdere vakjes aankruisen)

- Integrale benadering van cultureel erfgoed
 - Archeologie
 - Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed
 - Cultuurlandschap
- Roerend erfgoed
 - Mobiel erfgoed
- Immaterieel erfgoed
 - Oral History
 - Archieven
 - Digital born erfgoed
 - Andere vorm, te weten Klik of tik om tekst in te voeren.

2. Geef een korte omschrijving van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.

Aanleiding

Valkenswaard beschikt over vitale dragende gemeenschappen, getuige maar liefst twee recente Unesco-erkenningen van de elementen Valkerij en Corsocultuur. De Valkerij is in december 2021 door Unesco geplaatst op de lijst van immaterieel cultureel erfgoed van de mensheid, waarbij ons museum in het internationale dossier een belangrijke rol speelt als drager. Het impliceert ook verantwoordelijkheid voor de toekomst.

De valkerij is in Valkenswaard prominent aanwezig met een museum en natuurlijk ook in de naamgeving van de gemeenschap zelf. Hier werden immers van oudsher valken gevangen, getraind en verkocht voor de adellijke jacht van vorstenhuizen wereldwijd. Dit is een intrigerend grensoverschrijdend verhaal, maar tegelijkertijd een smalle erfgoedgemeenschap. Daarbij is het door de omstreden (plezier)jacht een voorbeeld van 'schurend erfgoed'. Op welke wijze hernieuw en verbreed je nou zo'n erfgoedgemeenschap op een robuuste wijze? Niet met lesbrieven of andere goedbedoelde educatieve projecten. We hebben behoefte aan een meer structurele interventie. Een brede historisch-ecologische aanpak, waarbij de ontwikkeling van de relatie tussen mens, dier en landschap als beider biotoop vanuit verschillende invalshoeken wordt belicht. Tevens sluiten we aan bij de notie van culturele ecosystemen, die uitgaat van dragers in plaats van instituties.

De ironie daarbij is dat het museum in Valkenswaard tevens is gewijd aan een ander voor de gemeente iconisch fenomeen, namelijk de sigarenmakerij. Net als de jacht is roken niet meer zo populair. Toch heeft elke autochtone familie op de een of andere manier nog wel een band met dat tabaksverleden en met vergane glorieuze namen als Willem II en Hofnar. Sponsoring van dit onderdeel door de tabaksindustrie is zelfs bij wet verboden als verkapt vorm van reclame. Daarnaast spelen rond tabak kwesties met wereldwijde netwerken rond kolonialisme, plantages en slavernij. Als museum, nationaal het enige op dit gebied, willen we echter inzicht bieden in maatschappelijke ontwikkelingen en geen gemakzuchtig *tabula rasa* maken. Bij ons doen immers ook de doden, de vorige generaties, nog mee in de gemeenschap.

Hoofdactiviteit

Om aan dit probleem van 'schurend erfgoed' (toch weer anders dan in bijvoorbeeld een oorlog of koloniale context, hoewel met de tabak ook de plantages volop in beeld komen) het hoofd te bieden kiezen we voor de innovatieve route van het woordvoerderschap. We gaan onze historische collecties niet passief 'ter sprake' brengen maar hernieuwd actief 'laten spreken' door middel van voorsprekers. Uit zoveel mogelijk geledingen van de lokale en regionale gemeenschappen werven we vertegenwoordigers die namens een voorwerp, ensemble van objecten of dier het woord gaan voeren in een zogeheten Parlement der Dingen.

We laten ons hierbij inspireren door de onlangs overleden cultuurfilosoof Bruno Latour die wees op het belang van niet-menselijke 'actanten' in onze samenleving. Niet-mensen hebben daarbij ook recht van spreken. Inzake de valkerij hebben we daarnaast zelfs een unieke middeleeuwse inspiratiebron in de vorm van het *Vogelparlement*, een vroeg literair dichtwerk van Geoffrey Chaucer (*The Parliament of Fowls*, omstreeks 1380). We laten de objecten spreken en ook onderling (vandaar de metafoor van het parlement) met elkaar in gesprek gaan.

Deze innovatieve (en letterlijk en figuurlijk ook wel provocatieve) benadering impliceert tevens meerstemmigheid, waarbij ook de minder prominente en zwakke signalen gehoord zullen worden. Als onderdeel van de zogeheten Brainport-regio telt de gemeente daarnaast veel gezinnen van 'internationals' zoals de ASML-expats hier genoemd worden. Die pluriforme urbane dynamiek van deze regio maakt dat hechting in tijd en ruimte niet vanzelfsprekend is. Onze vernieuwende benadering gaat zorgen voor andere betekenissen en vooral ook voor duurzame bindingen met groepen als potentiële nieuwe dan wel gerevitaliseerde dragers van erfgoed.

Aangezien het hier gaat om een zowel innovatieve als theatrale vorm van tot spreken brengen van 'contested heritage' bij wijze van participatief waarden maken we een documentaire die niet alleen de resultaten, maar het hele proces (dus alle hieronder beschreven stappen) in beeld gaat brengen. De filmmaker gaat deel uitmaken van het team, zodat alle keuzes en overwegingen 'van binnenuit' vastgelegd worden. Op dit moment vinden gesprekken plaats met producenten van de publieke omroep die geïnteresseerd is in een documentaire (losse aflevering of wellicht zelfs een serie) over dit onderwerp met deze niet eerder vertoonde aanpak.

Doel

Het doel is om het gesprek met toekomstige generaties op een goede wijze aan te gaan en de kwesties rond schurend erfgoed niet uit de weg te gaan of te negeren, maar centraal te stellen. We willen in het museum niet alleen *safe stories* vertellen, maar de cultuurdiagnose aansnijden op het niveau van de angel. Hiermee willen we de dragende gemeenschappen rond onze collecties verbreden en vitaliseren.

3. Omschrijf wat het beoogde eindresultaat is.

Een toekomstbestendig draagvlak voor (de collecties van) het museum door dit hernieuwd te verbinden met de populaties (inclusief de demografische ontwikkeling van ASML-Brainport) en de ecologie van het landschap (we participeren in de ontwikkeling van het Nederlands-Vlaamse Natuurgrenspark De Grootte Heide als de oorspronkelijke biotoop van de valken) is het eindresultaat dat ons voor ogen staat. Wij hebben als Valkenswaardse samenleving een belangrijk verhaal te vertellen over wat er met de mens hier is gebeurd. Aan het traditionele verhaal gaan we nieuwe narratieven van bewoners toevoegen, zodat ook toekomstige generaties zich hier kunnen hechten in een kwaliteitsvolle tijd en ruimte.

In termen van concreet product zal ons project resulteren in een professionele documentaire door Van Paridon Films, die op dit moment (in samenwerking met RCE en Reinwardt-Academie) een film voorbereidt over de nieuwe methode van het Doornroosje-scenario met betrekking tot het inslaap-brengen van de collecties van Jan Anderson te Vlaardingen en aldus vertrouwd is met vernieuwende erfgoedprojecten. Onze documentaire, met als werktitel *Het Parlement der Dingen*, wil een breed publiek bereiken. Doordat we de processtappen in beeld brengen zal deze uiteraard ook voor de erfgoedprofessional relevant zijn. Om de methodiek van het woordvoerderschap, al dan niet rond omstreden erfgoed, een generieke museologische reikwijdte te geven hebben we Gerard Rooijackers bereid gevonden om een methodische handleiding te schrijven. Deze zal ter afsluiting van het project in de vorm van een brochure verschijnen. De tekst zelf zal in de voorbereidende fasen van het project een richtinggevende rol spelen bij het adequaat instrueren van alle bij het experiment betrokken leden en vertegenwoordigers van de dragende gemeenschappen. Daarnaast worden er onder regie van de woordvoerders tijdelijke proefopstellingen van de objecten en hun nieuwe narratieven gemaakt.

4. Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd.

Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap: de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit; de doelstelling, resultaten of producten.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

Deelactiviteit 1/ Ongekende kwaliteiten van collecties

Analyse van de performatieve en relationele betekenissen van de collecties en het stellen van een diagnose inzake draagvlak, maatschappelijk omstrede kwesties, vitaliteit en veerkracht van de dragende gemeenschappen enz.. Uitgangspunt zijn hier de collecties van het museum.

Onder performatief verstaan we hier de werking oftewel de *agency* van de objecten: wat brengen ze teweeg? De relationele betekenis van objecten, of liever gezegd *actanten*, uit de collectie betreft de praktische of symbolische verwevenheid met netwerken in de samenleving.

Museumregistratieprogramma's kennen geen velden voor deze aspecten, en ze worden bij beschrijvingen doorgaans grandioos over het hoofd gezien. Maar we doen geen registratieproject; we bereiden heel pragmatisch de objecten voor op hun nieuwe rol waarbij 'perplexiteit' het sleutelwoord zal zijn: hoe kunnen ze ons in allerlei opzichten versteld doen laten staan. Ze hebben daarvoor de woordvoerders uit fase 2 nodig.

(100 uur verspreid over twee maanden: januari-februari 2024)

Deelactiviteit 2/ Het werven en kiezen van woordvoerders

Inventarisatie van de lokale en regionale gemeenschappen: wie worden naar sekse, etniciteit, generatie, sociale groep, opleidingsniveau etc. al dan niet gerepresenteerd in de betekenisgeving en narratieven van het museum en zijn collecties. Heel belangrijk is de werving en selectie van vertegenwoordigers die als woordvoerders willen optreden. Uitgangspunt hier zijn de dragende populaties binnen de samenleving.

(100 uur verspreid over drie maanden: februari-april 2024)

Deelactiviteit 3/ De instructies ter voorbereiding

Met de objecten en woordvoerders zitten we dan in feite al midden in de voorbereiding op het Parlement der Dingen, met Geoffrey Chaucer (*The Parliament of Fowls* uit omstreeks 1380) en Bruno Latour (actor-netwerk-theorie) als uitgangspunt. De metaforische aanpak van deze meerstemmigheid vergt een goede instructie van de deelnemers. Het uitgangspunt hier is om de woordvoerders een object of objectgroep te laten kiezen zodat ze zich kunnen verdiepen en voorbereiden op hun rol en verhaal. Hiervoor gebruiken we de handleiding van Gerard Rooijackers, die daarbij zijn ervaring met eerdere, besloten experimenten in Antwerpen en Vlaardingen (met Manuela Friedrich en haar studenten van de Reinwardt Academie) verwerkt.

De woordvoerders dienen zich te verdiepen in het object of ensemble naar keuze, en zoveel mogelijk aspecten daarbij te betrekken. Om de 'belangen' van het object zo goed mogelijk te kunnen vertolken krijgen ze begeleiding van de vrijwilligers van het museum. Er zullen mogelijk ook objecten niet gekozen worden. Voor deze verweesde *actanten* zijn vrijwilligers beschikbaar om ook zwakke signalen een stem te geven.

(700 uur verspreid over vijf maanden: mei-september 2024)

Deelactiviteit 4/ De zitting van het Parlement der Dingen in twee versies

Een parlement met volwassen woordvoerders in de raadzaal van het gemeentehuis onder leiding van de burgemeester. De raadzaal is hiervoor heel toepasselijk en geschikt, immers ingericht op een volksvertegenwoordiging met een publieke tribune voor toehoorders om het erfgoedbewustzijn te vergroten. Daarnaast is het een symbolische, communale ruimte die in Valkenswaard is voorzien van allerlei symbolen die verwijzen naar de valkerij. Het parlement mag zeker niet in een theaterzaal worden 'opgevoerd' als een soort toneelstuk. Het gaat om echte representatie en niet om acteurs.

Aangezien de Valkenswaardse gemeenschap ook beschikt over een kinderborgemeester en we erfgoedwijsheid met dit educatief project willen bevorderen, organiseren we een afzonderlijk Kinderparlement der Dingen onder de beoogde leiding van Naturalis-bioloog Freek Vonk. Met de jongste generatie als woordvoerders gaan de objecten met elkaar een gesprek aan, en wij als samenleving gaan symbolisch ook het gesprek aan met de toekomst.

(500 uur verspreid over drie maanden: september-november 2024)

Deelactiviteit 5/ Participatieve proefopstellingen

Op basis van de parlementen en de verhalen van de woordvoerders ontstaat een nieuwe rangorde in de collecties, met nieuwe perspectieven en verhaallijnen. Deze worden gepresenteerd in proefopstellingen die met begeleiding van het museum door de woordvoerders worden gecureerd. Dus ook met kinderconservatoren. De proefopstellingen zijn publiek toegankelijk en vormen een laagdrempelige neerslag van het proces. De tijdelijke proefopstellingen dienen tevens ter inspiratie voor nieuwe vaste opstellingen in het museum.

Voor de experimentele presentaties wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande of in te lenen museummaterialen, die dus hier niet begroot hoeven te worden.
(500 uur verspreid over vijf maanden: januari-mei 2025, de proefopstellingen blijven gedurende een kalenderjaar staan)

Deelactiviteit 6/ Een documentaire film

Het hele proces wordt gevolgd door een professionele filmploeg van Van Paridon Films die de voorbereidingen vastlegt, de problematiek in beeld brengt, interviews houdt met de betrokkenen. De beide zittingen van het Parlement der Dingen worden gefilmd, kortom het hele project resulteert in een publieksdocumentaire van zo'n 50 minuten met het vinden van nieuw draagvlak in schurende contexten als onderwerp. De film zal permanent vertoond worden ter introductie in het museum. De publieke omroep heeft belangstelling getoond voor deze documentaire, wellicht om er zelfs een kleine serie van te maken, waarmee een nationaal een breed publiek bereikt wordt. Op dit moment worden hierover gesprekken gevoerd, waarbij ook co-financiering aan de orde is.
(500 uur verspreid over achttien maanden: januari 2024 - juni 2025)

Deelactiviteit 7/ Het Parlement der Dingen als instrument

De in het werk ontwikkelde en experimenteel toegepaste methode resulteert in een praktische handleiding onder redactie van Gerard Rooijackers voor erfgoedprofessionals in brochurevorm. Conceptversies worden gebruikt als instructie voor de participanten en in het werk telkens nader getoetst en bijgesteld. De brochure wordt digitaal in het publieke domein beschikbaar gesteld.
(Extern en verspreid over achttien maanden: januari 2024 - juni 2025)

5. Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.

Planning



Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

In de Uitvoeringsagenda Faro – deel I is door het erfgoedveld opgetekend wat de betekenis is van het Verdrag van Faro voor de Nederlandse erfgoedzorg en hoe het daar invulling aan wil geven. Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage moet uw initiatief bijdragen aan de implementatie van het Verdrag van Faro in het functioneren van de Nederlandse erfgoedzorg. De mate waarin uw initiatief hieraan voldoet wordt meegenomen in de beoordeling. Daarover gaan de volgende vijf vragen.

6. Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?

- Participatie in de volle breedte
- Open houding voor andere erfgoedopvattingen
- Erfgoed midden in de samenleving

7. Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

Door zoveel mogelijk woordvoerders uit alle geledingen van de lokale en regionale samenleving te werven beogen we een heel brede participatie die echt veel verder gaat dan de 'usual suspects' inzake erfgoed zoals vrijwilligers en reeds betrokken deelnemers. Ook zoeken we brede samenwerking met het professionele veld (Gerard Rooijackers, Freek Vonk / Naturalis, Manuela Friedrich / Reinwardt Academie) en de publieke omroep om ook een groot nationaal publiek te bereiken. De proefopstellingen worden gemaakt met zeggenschap van de woordvoerders / gastcuratoren.

Andere erfgoedopvattingen staan centraal bij 'schurend erfgoed', oftewel 'contested heritage'. 'Omstreden erfgoed' is een term waarmee we ook uit de voeten kunnen, maar dat legt voor ons toch al snel weer de nadruk op strijd en controverse, waarbij de notie van schurend erfgoed juist de connotaties van wringen, niet meer passen, ongemak en schaamte subtiel in zich bergt. De term 'erfgoed in beweging' zoals voorgesteld door KIEN hanteren we niet, aangezien in onze optiek erfgoed per definitie in beweging is, en de term derhalve niet onderscheidend is. Wel maken we dankbaar gebruik van de kennisbank van KIEN met betrekking tot soortgelijke kwesties. Tja, we bereiden ons voor en verheugen ons op totaal afwijkende erfgoedopvattingen in het Parlement der Dingen, dat zijn bestaansrecht juist ontleent aan meerstemmigheid en diversiteit.

De super-dynamische leefomgeving in de Brainport-regio Eindhoven is in enkele generaties ingrijpend veranderd; de demografische samenstelling is al een eeuw flink in beweging, maar met de ongekende vestiging van internationals van het tech-bedrijf ASML zijn de leefgemeenschappen de laatste decennia niet alleen heel divers maar ook sterk verjongd. Voor een dorp als Valkenswaard betreft dit interessante uitdagingen, ook om de oude vertogen waaraan de traditionele gemeenschap haar identiteit verbindt (zoals valkerij en sigaren) weer opnieuw betekenis te geven en te verbinden aan andere, nieuwe groepen. Die staan daar, met interesse in hun nieuwe leefomgeving, overigens erg voor open. Op welke wijze kunnen wij bijdragen aan het ecosysteem van Brainport, dat met een relatief hoog opgeleide bevolking immers ook behoefte heeft aan een goede culturele infrastructuur.

8. Aan welke thema(s) en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief bij? (er zijn meerdere thema's mogelijk)

Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein

Democratische vernieuwing

Dynamische leefomgeving

Waarderen van erfgoed

Meerstemmigheid

Oral History

Digitaal erfgoed

Archieven

Archeologie

Caribisch Nederland

Internationaal

Erfgoedbewustzijn en educatie

Ondersteuning erfgoedparticipatie

Opleidingen

Werkwijzen en wegwijzen

Financiering erfgoedinitiatieven

9. Omschrijf voor de door u geselecteerde thema's hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

Door de collecties van het museum met woordvoerders te laten spreken, brengen we op een heel originele manier groepen mensen samen, die uit zichzelf deze sociabiliteit niet gezocht zouden hebben. Met de spelregels van het parlement gaan ze met elkaar in gesprek en worden maatschappelijke waarden 'uit onderhandeld'. Zonder dat er goed hebben we geen kapstok, hebben we geen brandstof om die schoorsteen van waarden en betekenisgeving te laten branden.

Dat Brainport-Eindhoven een dynamische leefomgeving is zal iedereen die alleen al bij Eindhoven de snelwegen A2 en A67 passeert, als buitenstaander kunnen zien. Maar wat zich er onderhuids afspeelt gaat lang niet allemaal over high-tech, maar over primaire biotische relaties van kennen en gekend worden, van elkaar ontmoeten en afwijzen in een landschap dat met alle veranderingen iconische ankerpunten van de herinnering kent. Maar dat collectief geheugen is geen vanzelfsprekendheid en dient voortdurend gevoed en onderhouden te worden.

Het participatief waarderen van collecties is voor ons een middel met als doel nieuwe en bestaande erfgoedgemeenschappen duurzaam aan het museum te verbinden. In die zin is het ook een sociaal-cultureel experiment. Temeer daar de notie dat cultuur dient te behagen met schurend erfgoed behoorlijk onderuit gehaald wordt. Hoe maken we dat omstreden erfgoed niet als een maatschappelijk taboe monddood, maar juist weer productief? De achterkant van de cultuur, die we lang niet wilden zien, is immers evenzeer van belang.

Als het gaat om meerstemmigheid is het Parlement natuurlijk een prachtige metafoer, waarbij ook de zachte stemmen van minderheden gehoord worden. Meerstemmigheid vatten we hier echter nog veel breder op, want ook de dingen, dieren en ecosystemen krijgen in ons project als 'niet-mensen' een stem in het kapittel. Meerstemmigheid betekent bij ons dat zoveel mogelijk 'actanten', menselijk en niet-menselijk, biotisch en abiotisch, gehoord dienen te worden.

Met de erkenning van het Nederlandse onderdeel in het transnationale Unesco-dossier van de valkerij / falconry participeren we in een wereldwijd netwerk. Op dit moment zijn bijvoorbeeld bruiklenen uit ons museum te zien in Abu Dhabi. In de internationale kennissamenleving van dit Unesco-element zullen de resultaten van ons project gedeeld worden. Ook vraagt Unesco periodiek updates van het dossier, met name wat betreft de omstreden aspecten rond jacht en de vitaliteit van de erfgoedgemeenschap, zodat onze resultaten ook in dat opzicht van groot belang zullen zijn. Met betrekking tot de sigarenmakerij hebben we een uitwisseling van kennis en ervaring met het nationale Musée du Tabac in Bergerac (Frankrijk) dat met verwant maatschappelijk vertoeg rond gezondheid, slavernij en kolonialisme te maken heeft. Dit museum bereidt, evenals ons museum, de komende jaren een volledige vernieuwing van de vaste opstelling voor.

Het Parlement der Dingen is een effectieve manier om erfgoedwijsheid bij kinderen en jongeren te bevorderen, en meer in het algemeen, om erfgoedbewustzijn in de samenleving (ook bij bestuurders!) te stimuleren. In die zin is het naast een collectie-waarderend ook een educatief project, waarbij we niet uitgaan van traditionele 'overdracht' van kennis, maar van processen van toe-eigening en betekenisgeving.

Het project zoals dat ons voor ogen staat is geen invuloefening. Het is in deze vorm niet eerder ondernomen, en we zullen dus met kennis van zaken en goede moed moeten pionieren. Om niet telkens het wiel te laten uitvinden zullen we onze bevindingen vastleggen in een protocol bij wijze van handleiding en in een documentaire film, die vooral het proces zal tonen.

10. Omschrijf op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. *Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeemaanpassing, schaalsprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.*

Het Parlement der Dingen met woordvoerschap is een nieuwe methode binnen de museologie en bredere erfgoedwereld die aan de notie van participatie met zeggenschap (deelhebben in plaats van alleen deelnemen) gestalte geeft. Dit is geen luxe, want als we als museum niet zorgen voor vernieuwing en borging van dragende gemeenschappen geven we straks een collectie dode relictten door. Het tekent de noodzaak ook van kleine, lokale en regionale musea om zichzelf opnieuw uit te vinden, om zich hernieuwd relevant te maken, om ook in de toekomst recht van spreken te hebben. De grote musea gaan dat niet voor ons doen; die komen niet verder dan het af en toe op strikte voorwaarden van behoud en beheer minzaam verstrekken van een bruikleen. Het model dat wij ontwikkelen zal breed inzetbaar zijn op het schaalniveau van kleine en middelgrote musea, een grote maar onderbedeelde groep in museumland.

Bij de beoordeling van uw initiatief wordt ook gekeken naar de aansluiting van uw initiatief bij de ambities van anderen en bij vraagstukken in de samenleving en de inzet van vrijwilligers. Daarover gaan de volgende drie vragen.

11. Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken. *Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transities in de leefomgeving.*

Wat is geen maatschappelijk vraagstuk in de benadering van dit parlement: schurend erfgoed, wokisme dat omarmd of verafschuwd wordt, uitsluiting (in de erfgoedwereld is 'ons' een courant drieletterwoord, maar wie zijn 'wij' in deze pluriforme samenleving) en de wisseling van erfgoedparadigma's (van instelling naar dragende gemeenschap in een ecosysteem). Ook willen we het gesprek met toekomstige generaties verkennend aangaan door tevens een kinderparlement bijeen te roepen. Zij zullen zeker klimaat en leefomgeving aan de orde stellen. Maar het op de goede manier voeren van het gesprek met de toekomst is een maatschappelijke opgave van de eerste orde waarin wij als samenleving vooralsnog niet zo bedreven zijn.

12. Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere belanghebbenden.

De regie van het project ligt bij het Valkerij en Sigarenmakerij Museum te Valkenswaard, waarbij Kees Streng als projectleider eindverantwoordelijkheid draagt. Inhoudelijk wordt hij gedurende het hele proces bijgestaan door de etnoloog en museoloog Gerard Rooijackers, die ook tekent voor de handleiding. De vrijwilligers van het museum hebben een belangrijke ondersteunde rol (zie hieronder). Freek Vonk is zowel vanuit zijn expertise bij Naturalis als vanwege zijn talent om met kinderen te communiceren gevraagd om het kinderparlement te modereren. Gekeken wordt of bij de voorbereidingen van het parlement ook de Reinwardt Academie te Amsterdam een adviserende dan wel actieve rol kan spelen, al naar gelang de capaciteit in het onderwijsprogramma. De RWA zal in sowieso van het proces op de hoogte worden gehouden. De publieke omroep / NPO toont belangstelling om de documentaire in 2025 in de programmering op te nemen. Gesprekken daartoe lopen en de uitkomst van deze aanvraag is daarvoor uiteraard ook beslissend.

13. Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het initiatief.

Met een totaal van 2.400 vrijwilligersuren heb je een niet-gekapitaliseerde bijdrage van jewelste. We beschikken als museumorganisatie over 28 vrijwilligers met uiteenlopende competenties: van ict-er tot gastheer of -vrouw, van collectiebeheer tot communicatie. In een klein museum zijn vrijwilligers een dragende factor. Ze verheugen zich op dit project en hebben, afgezien van de brochure, in alle deelprojecten een belangrijk ondersteunend aandeel. Met name het begeleiden van de woordvoerders, het mobiliseren van de objecten en de uitvoering van de proefopstellingen is niet denkbaar zonder hun inzet. Vergeet niet dat ook de vrijwilligers behoren tot erfgoedgemeenschappen en dus woordvoerders van de collectie in het parlement kunnen zijn. Het hele proces zal ook voor hen een leerzame en verrijkende ervaring zijn in termen van erfgoedbewustzijn. Het maken van de documentaire film is een vorm van zichtbaarheid en erkenning die dit sociale kapitaal ook op de langere termijn zal voeden en motiveren.

Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en)

14. De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling.

Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro-netwerk en andere relevante doelgroepen.

Werk een plan uit voor kennisontwikkeling en -deling, inclusief de beoogde doelgroep(en) en omschrijf daarin hoe de resultaten van het initiatief worden gedeeld. *Denk ook aan type communicatiemiddelen, frequentie etc.* De kosten hiervoor kunt u opvoeren in uw begroting.

De resultaten worden gedeeld via vier producten met elk een eigen vorm en publiek.

1) De twee zittingen van het Parlement der Dingen vormen een evenement met nieuwswaarde waarbij lokaal/regionaal publiek aanwezig is. Behalve aankondigingen en nieuwsbrieven zal het ook veel *free publicity* opleveren. Met name het Kinderparlement zal ook nationaal de aandacht trekken.

2) De proefopstellingen worden gemaakt door en voor de dragende gemeenschappen in de lokale en regionale samenleving. Ze zullen, hoewel tijdelijk, toch gedurende een jaar zichtbaar zijn voor het museumpubliek. We experimenteren met participatief cureren: de woordvoerders hebben volledige zeggenschap over de presentaties. De resultaten zijn voor iedereen in een museale context zichtbaar.

3) De brochure over de methode en achtergronden van het Parlement der Dingen is strikt bedoeld voor de vakwereld die niet alleen geïnteresseerd is in de resultaten maar tevens in het proces en de werkwijze mogelijk ook zelf wil gaan ondernemen. De reikwijdte van de methode is niet beperkt tot schurend of omstreden erfgoed. Het gaat om het innovatief verbinden van nieuwe erfgoedgemeenschappen aan oude collecties. Een instructie voor erfgoedprofessionals en erfgoedopleidingen. De brochure zal in principe digitaal beschikbaar worden gesteld met een kleine oplage in print.

4) De keuze om een documentaire te laten maken is ingegeven door de nieuwe benadering die heel nauw aansluit bij ontwikkelingen in het maatschappelijk debat en daarmee een veel breder publiek kan boeien. De werkwijze leent zich sterk voor een filmische weergave met veel verschillende personen (diversiteit en meerstemmigheid bij de woordvoerders) als identificatie voor het publiek, de performatieve benadering van collecties (tot spreken brengen, perspectiefwissels), de verbinding met ecologisch verwante open landschappen (heidevelden, toendra's, woestijnen), internationale netwerken (plantages, tabakshandel, slavenhandel, handel in vogels bij vorstenhuizen en hoge adel, Unesco-netwerk van immaterieel erfgoed) en de wens van een lokale samenleving in een heel

dynamische brainport-regio tot hernieuwde bindingen en betekenissen rond dit oude erfgoed. Een verhaal over hoe om te gaan met zaken die los geschuurd zijn van hun ooit veilige contexten, op zoek naar nieuwe woordvoerders met maatschappelijke relevantie zonder op voorhand de uitkomsten te kennen.

Het is een productie waarvoor de publieke omroep serieuze belangstelling heeft getoond. Daarnaast zal de documentaire een vaste plaats krijgen in de introductie op het museum voor bezoekers en ongetwijfeld ook een instructieve rol gaan spelen in het erfgoed-onderwijs.

Begroting

15. De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage). Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is.

De Stichting Vrienden van het Valkerij en Sigarenmakerij Museum heeft een bijdrage toegezegd van € 50.000,00.

De gemeente Valkenswaard heeft eveneens een bijdrage van € 50.000,00 toegezegd op voorwaarde dat de Faro-aanvraag gehonoreerd wordt.

Over participatie en cofinanciering door de publieke omroep worden op dit moment concrete gesprekken gevoerd. Al naar gelang het format (stand-alone of mini-serie) wordt bijgedragen. Het betreft dan de dekking van bijkomende kosten die hier niet begroot zijn.

Sponsoring door het bedrijfsleven is inzake tabak bij wet verboden. Dit vormt een serieus probleem voor het museum. Ook het tonen van tabaks-erfgoed wordt gezien als promotie.

De materiaalkosten in dit project betreffen voornamelijk de proefopstellingen, die additioneel uit het reguliere museumbudget zullen worden gedekt. Mogelijk wordt hiervoor bij het Prins Bernhard Cultuurfonds tegen die tijd nog een aanvullende bijdrage geworven.

De promotie en communicatiekosten, alsmede opmaak en vormgeving, zijn in de uren-berekeningen van de begroting verdisconteerd.

Het museum is BTW-plichtig en kan de omzetbelasting dus terugvorderen.

Ingevuld door: [REDACTED] Stichting Valkerij en Sigarenmakerij Museum

Datum: 19 september 2023